

Piparot, V. *pipa* *Pipella*, *pipellada*, *pipellar*, *pipe-
lleig*, *pipellejar*, *pipellejós*, V. *parpella* *Pipenda*, *pi-
pent* (?), V. *pipa* *Piper*, V. *pipa* *Piperàcies*, V. *pe-
bre* *Piperapiu*, V. *papàver*, *-veràcies* *Piperazina*,
V. *pebre* *Piperia*, V. *pipa* *Pipèric*, *pipèridina*, *pi-
perina*, V. *pebre* *Piperit*, *-erols*, *pipèrotis*, V. *pipa*
Pipeta, V. *pipa* *Pipi*, V. *pixar* *Pipilleig*, *pipillejar*,
V. *parpella* **Pipina*, err. tip. per *pipma* (PILMA)
Pipioli, *pipir*, V. *piular* *Pipirigall* 'trepadella', pres
del cast. *pipirigallo* (veg. DECH, PIEL, iv, 537b31-
35 i n. 5)

Pipiripando o *piripando* 'persona que es diverteix a
costa d'altri' [1815, ToAguiló] bal.: en les dues cites
que en dona AlCM es tracta de turistes anglesos o de
gent que 'ha corregut la Seca i la Meça': doncs, potser
fou 'el qui va de convits pertot', i és alteració del
cast. PIPIRIPAO (DCEC/DECH) 'fartanera' i «cuando
por rueda se van haciendo convites» [S. xvii o al-
menys 1737]; amb la terminació del mall. *perfando*
(FARFANT).

Pipiripip, V. *papàver*, *-veràcies* *Pipiu*, V. *pipí* (PI-
XAR) *Pipó*, *piponar*, *piponet*, *pipot*, V. *pipa* *Pi-
qué*, V. *picar* *Piquent*, *piquer*, *piquera*, V. *picar* *Pi-
quereny*, V. *piga* *Piqueria*, *piquerol*, *piquet*, *piqueta*,
piquet-roig, V. *pigot* (PIGA) *Piqui*, *piquiterri*, V.
picar *Pira*, V. *piro-* *Piracant*, V. *piro-*

PIRAGUA, del cast. *piragua* id., provinent de la
llengua caribe. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*; en cas-
tellà, 1535 (DCEC/DECH).

Pirala, veg. la nota posada sobre la forma alterada
pidala.

PIRAMIDE, pres del ll. *pyrāmis*, *-īdis*, i aquest, del
gr. *πυραμῖς*, *-īdos*, id. □ 1.ª doc.: 1617, Miq. Agustí.

Ball de la piràmida, 'castell dels Xiquets de Valls'
1734 (DAG.). «Per l'arrelam del Canigó se'n puja / lo
corcer --- / quan en son vol un lladoner l'atura, / en
dos lo mig-parteix d'un cop d'espasa; / mes lo bosc
s'espesseix, lo roure 's lliga / als pins, que llurs *pirà-
mides* axamplen / y entre ells s'alça l'abet ---», Ca-
nigó II, v. 92.

DERIV.: *Piramidal* [Belv.; fi S. XVIII]: «lo campa-
nar és quadrat, ab finestralets y les campanes dintre,
que 'l remata en punta *piramidal* molt llarga, parexent
vela de llaüt per sa blanchura, ab panell de ferro ---»,
«lo campanar --- és ochavat tot ell, y fineix ab hechu-
ra *piramidal*», B. de Maldà (*Excurs.*, 149, 27); una
cita del S. xv en AlCM. *Piramidar*.

Piramidó, V. *piro-*

PIRAR, del gitano *pirar* 'anar, caminar', 'córrer',
'passar', que es creu d'origen hindú. □ 1.ª doc.:
1910, Vallmitjana.

Mor comú al murriesc català amb el caló castellà i
mexicà i el calão portuguès. DCEC/DECH, PIRA;
MLWagner, *Notes Ling. sur l'Argot Barc.*, 85, i ZRP. 60

xxxix, 543; Givanel, BDC VII, 53; Claveria, NRFH
II, 373-6. El mot gitano sembla venir realment de la
Índia, encara que els mots hindús que cita Claveria
(*phirná* 'anar, viatjar' i *pir-* 'caminar') no pertanyen al
sànskrit corrent, però poden ser penjabis o d'alguna
llengua índica mitjana o moderna; i, de fet, Miklosich
(*Denkschriften der Wiener Akad.* xxxvii, 40-41) no sols
en dona cites zingàriques sinó també de la Índia.¹

Segons Claveria *tocar el pirandó* (també *pirandón* o
pirantón en textos castellans agitanats) té una etimo-
logia gitana un poc diferent, si bé un mot es barrejà
amb l'altre. En els ambients barcelonins *tocar el pi-
randó* és simplement un mot baix, que ha entrat àd-
huc a l'ús familiar, mentre que *pirar* pertany ja neta-
ment al parlar de trinxeraires i gent tèrbola, si bé és
tolerat entre nois joves de tota mena: recordo haver
sentit aquell ja a nois de la meua escola c. a 1911,
aquest cap a 1914 etc. No he sentit la variant fonètica
perandó, que Montanyà registra a Ponts (*ja pots tocà*
'l perandó: ja te'n pots anar de pressa, *Top. Mèd.*,
211). *Pirelar* (?).

¹ El scr. *prnāti* és 'ell omple, atipa, satisfà'; hi ha
també *pīparti/pārāyati* que s'acosta més pel sentit:
'ultrapassa, va més enllà'; i de la mateixa arrel l'ín-
dic i irani *parnam* 'ploma, ala', un i altres d'etimo-
logia indoeuropea ben coneguda (Pok., *IEW*, 799,
816, 850). En fases històriques més modernes po-
gueren evolucionar aquests mots, o contaminar-se
l'un amb l'altre, donant l'acc. zingàrica. No està,
però, descartat que hi intervingui, poc o molt, una
altra arrel.

Pirargirita, V. *piro-* *Pirata*, *piratejar*, *pirateria*, *pi-
ratesc*, *piràtic*, V. *experiència* *Pirazina*, V. *pebre*
Pirètic, *piro-*, *pietre*, *pirèxia*, *pirheliòmetre*, *piric*,
piridic, *piridina*, V. *piro-* *Piriforme*, V. *pera* *Piri-
pando*, V. *pipiripando* *Pirita*, *piritifèr*, *piritós*, V.
piro-

PIRO-, primer element de compostos i derivats sa-
vis, pres del gr. *πῦρ*, *πυρός*, 'foc'. *Pira* del ll. *pýra*,
gr. *πυρά* id. [Belv.]: «--- de Tallaferró, ardent, / la
espasa vola vers son cor lluhenta / --- / —Puix Déu
m'ha perdonat, també perdona'm / --- / de genolls
a sos peus Guifre li diu / --- / Oliva condolgut ab
ells sospira, / ab més plors apagant lo foc de l'ira / ---
/ y unint-se les tres flames de la *pira*, / fan sola una
oració tota la nit», *Canigó* IX, 34d. *Piretre* (fi S. xv,
Cauliac), pres del gr. *πύρετρον* (ll. *pyrētrum*); més
alterat *pelitre*, que apareix en OPou (*ThPu.*, 50) i ja
abans c. 1400 en la Manescalía de Batllori: «per gitar
reuma de cap, per dolor, prin pólvores de *palitre* e
mit-ne per lo nas, e posa-te'n al paladar, e exir-n'a la
reuma» (AORBB v, 221); també oc. ant. i mod. *pelitre*
(en tres textos del S. XIII, o XIII-XIV: PSW VI, 197;
Rayn. IV, 532), alteració no explicada del tot (fora de
la dissim. *-r-r- > -l-r-*), però potser hi ajudà la influèn-
cia de BELITRE; el cast. *pelitre* que ja es documenta
també a fi S. XIII, es denuncia per la *-e* com a manlleu
del cat. o oc.